

13. KAMENEVA T. (1959). Chernigovskaya tipografiya, yeye deyatelnost' i izdaniya [Chernigov printing house, its activities and publications]. Article. Trudy GB SSSR. T.3. S. 224-383. (in Russian).
14. KASHUBA M. (1999). Heorhiy Konysky, svitohlyad ta vikhy zhyttya [Georgy Konysky, world outlook and milestones of life]. Monography. Kyiv. 228 s. (in Ukrainian).
15. KRYZHANOVSKIY YE. (1861). Feofan Prokopovich i Varlaam Vanatovich [Feofan Prokopovich and Varlaam Vanatovich]. Article. Trudy Kiyevskoy dukhovnoy akademii. № 1. S. 267-315. (in Russian).
16. NICHIK V. Feofan Prokopovich [Feofan Prokopovich]. Monography. Moscow. «Mysl'». 192 s. (in Russian).
17. NICHYK V. (1997). Petro Mohyla v dukhovniy istoriyi Ukrainy [Petro Mohyla in the spiritual history of Ukraine]. Monography. Kyiv. Ukrainyky Tsentru dukhovnoyi kul'tury. 328 s. (in Ukrainian).
18. Opisaniye dokumentov i del, khranyashchikhsya v arkhive svyateyshego pravitel'stvuyushchego Sinoda (1908). Directory. T. 20 (1740). SPb. 1216 stb. (in Russian).
19. Pys'ma preosvyashchenoho Lazarya Baranovycha (1865). [The Letters from Reverend Lazar Baranovich]. Collection of documents. Chernihiv. 260 s. (in Russian).
20. RADYSHEVS'KYI R., SVERBYHUZ V. (2006). Ivan Mazepa v sarmat-sko-roksolans'komu vymiri vysokoho baroko [Ivan Mazepa in the Sarmatian-Roxolan dimension of the high baroque]. Monography. Kyiv. Vyd. tsentr «Prosvita». 551 s. (in Ukrainian).
21. SINKEVYCH N. (2013). «Paterikon» Sylvestra Kosova: pereklad ta doslidzhennya pam'yatky ["Patericon" of Sylvester Kosova: translation and research of the monument]. Monography. Kyiv. «Feniks». 712 s. (in Ukrainian).
22. SINKEVYCH N. (2011). Kolo chytannya ta iyerarkhiya avtorytetiv tserkovnoho intelektualna Mohyl'ans'koyi doby: deklarovani i realni dzhherela «Paterikonu» Sylvestra Kosova [The circle of reading and the hierarchy of authority of the church intellectual of the Mohyla Age: the declared and real sources of the "Patericon" by Sylvester Kosov]. Article. Pravoslav'ya v Ukraini. Kyiv. S. 444-464 (in Ukrainian).
23. SMOLICH I.K. (1997). Russkoye monashestvo [Russian monasticism]. Monography. Moscow. TSNTS «Pravoslavnaya entsiklopediya». 603 s. (in Russian).
24. TERNOVSKIY F. (1864). Mitropolit Stefan Yavorskiy. (Bibliograficheskiy ocherk) [Metropolitan Stefan Yavorsky (Bibliographical sketch)]. Article. Trudy Kiyevskoy dukhovnoy akademii. № 1. S. 36-79. № 3. S. 237-290. №6. S. 137-186. (in Russian).
25. FEDOTOVA M. (2005). Epistol'yarnoye naslediyе Dimitriya Rostovskogo. Issledovaniya i teksty [Epistolary heritage of Dimitry of Rostov. Studies and texts]. Monography. Moscow. Indrik. 384 s. (in Russian).
26. SHLYAPKIN I. A. (1891). Sv. Dimitriy Rostovskiy i yego vremya (1651-1709) [St. Dimitry Rostovskiy and his time (1651-1709)]. Monography. SPb. 581 s. (in Russian).
27. MIRONOWICZ A. (1998). Metropolita Jyzef Nielubowicz Tukalski. Monography. Bialystok. Bialoruskie Towarzystwo Historyczne. 128 s. (in Polish)
28. MIRONOWICZ A. (1999). Sylwester Kossow, wiadyka bialoruski, metropolita kijowski. Monography. Bialystok. Bialoruskie Towarzystwo Historyczne. 144 S. (in Polish).

УДК 316.422(477)

Валентина Петрикова

## УКРАЇНА У СВІТОВІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СПІЛЬНОТІ: ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ ІНФОРМАТИКИ

**Анотація.** У статті поставлено проблему дослідження витоків теорії та практики інформації в Україні на початку ХХ століття. Сформульовано гіпотезу відносно цілеспрямованості вітчизняної, переважно соціогуманітарної науки, на підсумування накопиченого знання за історичний час державотворення української нації. Окреслено погляди корифеїв української науки про завдання першої ваги в справі наукової діяльності по створенню різних типів та видів інформаційних (бібліографічних) джерел. Окремо висвітлено діяльність Української Академії наук (УАН) в період її організаційного структурування 1918-1932 роках на шляху створення інформаційної бази національної науки - «українського бібліографічного репертуару». Зупинено увагу на адміністративних заходах УАН по структуруванню наукових інститутів, комітетів комісій, бюро та надання їм функцій бібліографічного підсумування тематичних та галузевих напрямів української науки. Виявлено особливості бібліографічної стратегії УАН, як уособлено національної в порівнянні з інформаційною стратегією США в напрямі комунікаційних технологій 1930-х років. Наведені факти історичного контексту відносно перших паростків організації системної бібліографічної діяльності в Україні дозволили створити оригінальне, соціогуманітарне знання відносно становлення національної школи інформатики в Україні на чолі з академіком В.Глушковим у другій половині ХХ століття. Перспективність такого наукового бачення історії інформатики в Україні обумовлена сучасними дослідженнями в галузі філософії інформації.

**Ключові слова:** Бібліографічна Комісія, інформація, інтелектуальні системи, Українська Академія наук, український бібліографічний репертуар.

Valentyna Petrycova

## UKRAINE IS IN THE WORLD OF INFORMATION COMMUNITY: THE ORIGINS OF THE NATIONAL SCHOOL OF COMPUTER SCIENCE.

**Abstract.** *The article presents the problem of studying the origins of the theory and practice of information in Ukraine at the beginning of the 20th century. The hypothesis concerning the orientation of the national, mainly socio-humanitarian science, to the summing up of the accumulated knowledge in the historical time of the state creation of the Ukrainian nation is formulated. The views of the leading figures of the Ukrainian science on the tasks of the first weight in the scientific work on the creation of various types and sources of information (bibliographic) sources are outlined. The activities of the Ukrainian Academy of Sciences (UAN) in the period of its organizational structuring of 1918-1932 years are described separately along the way of creation of the information base on the national science "Ukrainian bibliographic repertoire". The attention was paid to the administrative activities of the UAN on the structuring of scientific institutes, committees of commissions, bureau and their functions of bibliographic summarization of the thematic and branch directions of Ukrainian science. The peculiarities of the bibliographic strategy of the Ukrainian Academy of Sciences as revealed by the national versus the information strategy of the USA in the direction of communication technologies of the 1930s were revealed. The presented facts of the historical context concerning the first germs of the organization of system bibliographic activity in Ukraine allow the creation of original, socio-humanitarian knowledge regarding the formation of a national school of computer science in Ukraine, led by academician V. Glushkov in the second half of the twentieth century. The prospect of such a scientific vision of the history of computer science in Ukraine is due to modern research in the field of information philosophy.*

**Key words:** *bibliographic commission, information, intellectual systems, Ukrainian Academy of Sciences, Ukrainian bibliographic repertoire.*

Становлення та розвиток школи інформатики в історії науки ХХ століття в Україні позначено яскравими сторінками національної біографістики. Україна стала творчою майстернею наукової діяльності вчених С.О.Лебедева, О.А.Ляпунова, М.Р.Шура-Бури, К.Л.Ющенко, В.М.Глушкова, праці яких вивчають, цитують, модернізують в сучасному широкому полі міждисциплінарних досліджень. Не підлягає науковому спростуванню і питання меж історичного часу становлення наукової школи інформатики – друга половина ХХ століття, коли за визначенням академіка О.А.Летичевського, в Україні сформовано математичну школу кібернетики, яка в предметовому середовищі інформаційної науки означилась «від теорії автоматів до когнітивних архітектур» [16]. Протягом цього історичного часу Україна розкривалась перед науковою громадськістю світу своїми оригінальними винаходами інформаційного пізнання через ознаки фундаментальності досліджень, їх упередженості часу, прогностичності та інноваційної прагматичності. Визначна роль академіка В.М.Глушкова в розгортанні інформаційної науки в межах вітчизняного наукового простору. Його наукова спадщина наближує людство до створення комп'ютерної моделі людського розуму. Саме за ініціативи В.М.Глушкова у 1978 році було визнано організаційну доцільність створення Відділення інформатики в структурі Академії наук СРСР. Цей факт на матеріалах особистого архіву родини академіка описано в публікації «Передісторія та етапи становлення інформатики в Україні» у журналі «Наука та наукознавство»[9, с.131].

Більшість сучасних досліджень історії інформатики в Україні орієнтовані на такі хронологічні межі – 1945-1956, 1957-1967, 1968-1977, 1978-1987, 1988-1991 роки, базуючись на вивченні їх змістовних ознак. Не викликає заперечень визначення етапів становлення інформатики в Україні, констатація досягнень українських науковців в системній галузі

інформатики, опис історії радянських стратегічних напрямів дослідження та особливостей формування національної політики у науковій галузі, поданих авторами багатьох публікацій [9; 16; 19; 22]. Ще більшої аргументованості науковим заслугам національної школи інформатики надають зіставлення стратегічних підходів у розвитку інформаційного циклу наук в Україні та тих країнах, які сьогодні займають лідируючі позиції у започаткуванні наукових розробок, пов'язаних з інформаційно-комунікаційними процесами природного середовища. Мова йде про Сполучені Штати Америки, де у 1930-ті роки формувалась інформаційна стратегія економічного розвитку і окремим законодавчим документом «Про комунікації» було сформовано на державному рівні національну політику розвитку виробничої сфери, орієнтовану на розробку засобів зв'язку, мережевого та радіо комунікаційного постачання. США у 1920-1930-ті роки завзято шукали шляхи виходу з економічного колапсу і чуття конкурентоспроможного бізнесового середовища оцінило факт публікації наукової праці Р.Хартлі «Передача інформації». Публікація статті Р.Хартлі в журналі «Белл систем техникл» у 1925 році стала приводом народження нової науки – теорії інформації [11; 21; 25].

Для наукового простору України означені роки початку ХХ ст. теж відзначились пошуком визначальних для потреб новоутвореної держави напрямів наукової діяльності. Саме цей період вважається доленосним для вирішення проблем ефективного управління науковим процесом в бік цивілізаційних зрушень в Україні. Наука новоутвореної держави у 1918 році організується в Українську Академію наук (УАН) з високим інформаційним потенціалом її структур і кадрового ресурсу. Тому органічно в межах вище викладеного постає проблема виявлення історичних чинників, які сприяли у науковому просторі України першої третини ХХ століття

наблизитись до вирішення проблем вивчення, організації, використання та створення інформаційних ресурсів як реального наукового фактору розвитку держави.

Історія світової інформатики сучасниками сприймається переважно як історія інформаційних технологій, витоки якої покладені фундаментальною математикою (роботи Р.Хартлі та К.Шеннона). Математична теорія інформації за своєю природою, розповсюдившись швидкими темпами у світовому соціумі, сприяла формуванню «математичної культури» не тільки в інженерних колах, а також у множині соціально-професійних груп соціуму. Чітка логістика математиків, представників обох науково-прогресивних континентів світу, дозволила означити вплив інформації на соціальні інститути через поняття «ресурс». Поряд з традиційними матеріальними та енергетичними ресурсами людства було констатовано і обґрунтовано наявність (очевидність) інформаційного ресурсу [7; 25]. Інформаційний ресурс соціального буття людства, винайдений інформатиками і підхоплений філософами, набуває ознак наукової реальності в компонентній єдності з матерією та енергією. Єдність трьох компонентів складає динамічну модель окремо визначених систем, в тому числі і соціальних. В соціальних системах «інформація відіграє вирішальну роль у збереженні упорядкованості» [7, с.17]. Якщо визнати, теоретично доведеним культурологами, наукове твердження, що світовий соціум був завжди інформаційний на різних етапах його соціально-економічного розвитку від первісного до сучасного, то всі історичні типи суспільства мали різні показники інформативності. Рівень інформативності суспільства визначається наявністю таких ознак: розвиненість мовних комунікацій, способи фіксації інформації, досконалість носіїв інформації (від історичних глиняних табличок, папірусу, паперу і до сучасних носіїв), технології книгодрукування, способи поширення і збереження інформації. Визначені ознаки інформативності соціуму складають окремий напрям наукових досліджень в історії інформатики – це «історична періодизація розвитку інформаційних технологій». У цьому історичному напрямі інформатики велика ємкість гуманітарного знання. У науковому доробку академіка В.М.Глушкова теж спостерігаємо звернення уваги вченого при дослідженні питання природи інформації на елементи предметного середовища гуманітарного знання. Як усталене наукове твердження при визначенні сутнісних ознак інформації академік користується висловом: «Информацию несут в себе не только испещренные буквами листы книги или человеческая речь, но и солнечный свет, складки горного хребта, шум водопада, шелест листвы» [22, с.1]. Цей вираз найчастіше цитується в довідкових виданнях та теоретичних працях з приводу визначення полісемії інформації як предмету дослідження для кожного з циклів знання - природничого, технічного, гуманітарного. Поєднання

історичних типів інформаційної діяльності людини в одному з перших таких довідкових видань здійснили науковці Української Академії інформатизації і Українського інституту науково-технічної та економічної інформації, коли у 1995 році видали «Толковый словарь по основам информационной деятельности» [20]. До таких історичних типів інформаційно насичених видів діяльності людини автори в ієрархічній послідовності віднесли: видавничу діяльність та репрографію, бібліотечно-бібліографічну діяльність, інформатику та інформаційні технології, економіку інформаційної діяльності, науково-технічну інформацію та науково-інформаційну діяльність, промислову та інтелектуальну власність, патентно-ліцензійну справу, маркетингову діяльність. Інформатика у XXI столітті стає, орієнтуючись на змістовний обсяг словника, за могутній науково-економічний комплекс. Тим більш, присутність в ньому таких галузей як книговидавництво, репрографія, бібліотечно-бібліографічна діяльність доводить тезу про існування протоісторії сучасних інформаційних технологій, як прототипів теоретичних винаходів теорії «без паперової» інформатики. Існування «паперової інформатики» доцільно розглядати в історичному часі до 1945 року, принаймні в Україні.

Сучасні дослідження наукових комплексів «Соціальні комунікації» та «Історія України» поаспектно доводять існування технологічного (пошук, опрацювання, збереження інформації) підґрунтя, на якому після 1945 року організаційно виникла національна школа інформатики. Серед комплексних історичних праць слід окреслити напрями дослідження таких інформаційних явищ як «український науковий рух» [10], «український книжковий рух» [13], «історія української бібліографії» [14; 15; 23], «ресурси довідкової біографічної інформації» [18]. Пов'язаність предметних сфер досліджень інформаційною складовою дозволяє окреслити історичні тенденції розгортання інформаційних процесів в площині соціально-побутової, освітянської, наукової, економічної. Сукупно предметне середовище історії «паперової» інформатики охоплює широке коло наукових проблем філософії культури, філології, мовознавства, історії та її допоміжних дисциплін, соціології, бібліології, мистецтва. Враховуючи національні особливості всі ці напрями опанування знання про матеріальні та духовні носії інформації формуються в системне знання «українознавство». Знаходження витоків дослідження поняття «інформація», в його історико-семантичній синонімії, в соціально-гуманітарному знанні про Україну можливо ще у XIX столітті, коли проходили процеси накопичення, галузевого упорядкування наукових фактів, їх наукове оприлюднення, що дозволяло відстоювати право на існування українознавства в якості самодостатньої наукової дисципліни. В контексті упорядкованості соціальної думки українського суспільства першої третини XX ст. можливо розглядати показчик

«потрібнішої для самоосвіти літератури» Сергія Єфремова «Українознавство» (1920). За мотивацію створення цієї праці стала соціальна потреба підтримати інтелектуальний позов революційно налаштованих верств населення України пізнати себе як згуртовану етнічну цілісність. Бібліографічний покажчик зіграв роль компендіуму з українознавства, подаючи інформацію про найбільш значимі друковані джерела з теми та коротко розкриваючи їх зміст. Вчений свідомо представив в покажчику друки з історії України, красного письменства та фольклору, вважаючи що саме ці галузі вивчення народу подають вичерпне національне знання.

Інтелектуальна праця представників української науки від часу зародження нової української літератури по створенню і оприлюдненню інформаційних джерел почала розгортатись на українських землях із започаткуванням університетських наукових шкіл. Зародження первинних інформаційних технологій у сфері науки по опрацюванню рукописів, стародруків, книг громадянського друку у кінці XVIII - початку XIX ст. І.І.Корнейчик назвав «новою бібліографією» [14, с.47]. До бібліографічної практики у науковій діяльності долучались переважно представники історико-філологічних шкіл університетської науки XIX ст. Ідеографічність як відзнака гуманітарних наук, спорідненість їх з духовно-ідеальною складовою соціуму, визначила і головний метод нарощування знання у цей період – опис фактів реального буття. Кожен факт історії українського буття, зафіксований на паперовому носії, складав цілу подію у науковому просторі. Значущість кожної праці, з поданням наукового коментарю навіть про поодинокі факти буття формувала соціальну динаміку підвищення рівня інформативності суспільства, його обізнаності у наявності джерел, пошуку необхідного джерела для підвищення знання про події минувшини та сучасності українських земель. Саме таку цільову призначеність мала наукова праця М.Максимовича «Книжная старина южнорусская» (1849-1850). Інтерес університетської професури до написання наукових праць з включенням довідкових матеріалів – бібліографічних реєстрів, оглядів, покажчиків, посилянй був цілком обумовлений соціальними чинниками нарощування інформації самим суспільством і адекватне її відтворення на рівні наукового узагальнення. Методи наукової праці з різними інформаційними джерелами представників наукових шкіл Харківського, Київського, Одеського, Львівського університетів за означену історичну хронологію дали можливість сучасним історикам науки визначити зміст емкісного поняття для наукового руху XIX ст. «професорська культура» [10]. Підтвердження цієї тези знаходимо у праці М.Грушевського «Історія української літератури». У передмові до львівського видання 1923 року вчений писав: «З радістю я помічаю в працях деяких з нинішніх дослідників відродження старих добрих методів нашої науки – оперування літературою за

поміччю фольклору, і навпаки – орієнтування в фольклорнім матеріалі, словеснім і етнологічним, аналогіями і паралелями літературними...». Причетними до наукових бібліографічних розвідок XIX - першої третини XX століття стали науковці П.Гулак-Артемівський, Г.Квітка-Оснот'яненко, К.Кеппен, М.Костомаров, М.Максимович, О.Лазаревський, П.Єфименко, Г.Мілорадович, Я.Головацький, І.Левицький М.Комаров, І.Франко, М.Возняк, І.Свенціцький, В.Перетц, В.Іконніков, М.Грушевський, Й.Ролле, Т.Флоринський, І.Огієнко, Д.Багалій, Є.Редін М.Сумцов, О.Ветухов, А.Маркевич, Ю.Сіцинський, П.Тутковський, А.Лобода, М.Птуха. Дослідницька практика роботи науковців слугувала переконанням важливості літературних джерел як першооснови для наук описових. Бажання мати вичерпуюче підґрунття для наукового опрацювання у наукових колах окреслило ідею реєстраційного обліку всіх різновидів друків, динаміка виходу яких ставала за визначальний показник книжкового та наукового рухів українського відродження. Першу апробацію такого інформаційного проекту було здійснено на сторінках «Українського вестника» (1816-1819 рр.) ученими Харківського університету.

Еволюція соціального простору української громади у XIX ст. підвищувала вимоги і до чинників нарощування інформативності суспільства. Серед головних напрямів інформаційного удосконалення інтелектуальних потреб суспільства стали: формування мереж наукової та масової інформації (преси), усвідомлення ускладнення запитів на бібліографічні джерела та необхідності колективної праці над їх створенням, удосконалення технологічних процесів обробки джерел для потреб наукової праці. Наочність визначених проблем ілюструється дослідницькою працею Михайла Комарова над реєстром «Бібліографічний покажчик нової української літератури» (1883) [24]. Залежність наукових досліджень від наявності інформації про першоджерела (друковані та рукописні), поглиблення тематики гуманітарного знання, як доказовості соціального утвердження українства, потребували об'єднання громадських та наукових зусиль для колективної праці у напрямі цілеспрямованого процесу пошуку джерел, визначення їх інформаційної насиченості для потреб науки, укладання реєстрів рукописів та друків. До технологій наукової обробки першоджерел та створення інформаційного знання про них долучаються Наукове Товариство імені Шевченка у Львові, Українське наукове Товариство у Києві, Бібліографічне Товариство при Одеському університеті [10; 14; 23;]. Друковані праці цих товариств поєднували одночасно функції наукові та інформаційні. Про «Записки НТШ» М.Грушевський писав: «Організовано бібліографію і наукову хроніку, і саме ці відділи на довгі роки стали найсильнішою стороною видавництва «Записок»» [8, с.7].

З особливостями змістовного структурування започаткованого гуманітарного знання пов'язані адекватні історичному часу інформаційні технології,

які мали місце в джерелознавчих, історіографічних, бібліологічних досліджах з історії, філології, мистецтвознавства, юриспруденції. У наукознавстві XIX ст. виникає знання про «допоміжні наукові дисципліни», у змістовному наповненні яких позиціонувалась бібліографія. Функціональні обов'язки бібліографії етимологічно визначались описом книг. Технологічно ємкісна функція «опис» вміщувала всі можливі різновиди наукової праці з першоджерелом – від його матеріально-культурної атрибутики до визначення духовно-ціннісних характеристик. Змістова насиченість інформаційної характеристики всіх різновидів першоджерел, яка подавалась у відповідних бібліографічних реєстрах, давала можливість науковцям використовувати інформаційні повідомлення про друковані джерела у всьому комплексі гуманітарного знання. Як необхідність дослідження усіх складових книжкового руху в якості предмета науки, пов'язаного різними ознаками з українством, наукова громада українських земель активно запозичує із європейського структурованого знання науковий комплекс «бібліологія». Досягнення наукового середовища української громади початку XX ст. у напрямі створення цілісного бібліологічного знання про книгу та вироблення оригінальних інтелектуально-технологічних методів роботи з різновидами книжкових форм на вищому організаційному рівні виявились у діяльності новоутвореної Української Академії наук.

Створення УАН як соціального інституту стало логічним завершенням ідеї організаційного структурування української науки. Наукові та інформаційні функції ставали за чинники прийняття конструктивних організаційних рішень та кадрового наповнення Академії. В історії УАН, навіть, складно визначити функціональну первинність в процесі розбудови. В межах проекту визначення галузевих відділів УАН визначено первинну необхідність створення Всенародної Бібліотеки України (ВБУ). В структурі Академії ВБУ повинна стати «осередком розумової культури» України [1]. За європейськими аналогіями ВБУ повинна була мати свій науковий галузевий профіль – бібліологічний, що і обумовлювало націленість діяльності УАН на створення уніфікованих інформаційних технологій для потреб історико-філологічного, фізико-математичного та соціального відділів. Правильність такого історичного стратегічного рішення має переконливий доказ у практиці міжнародних інформаційних організацій, які у 1960-1970-ті роки започаткували впровадження комп'ютерних технологій у соціально визначених інститутах світу. Бібліотечні технології були визнані саме за такі. Така наукова стратегія притаманна інформаційній інженерії у світовому масштабі другої половини XX століття. Доволі яскравим прикладом окресленої наукової позиції є факт із наукової біографії академіка В.М.Глушкова. Оцінка його наукових заслуг у Міжнародній Федерації з переробки інформації

(IFIP) на своїх III (1965) і IV (1968) Конгресах, масштабність та прогностичність досліджень вченого, дозволили обрати його міжнародною спільнотою членом Програмного комітету IFIP з напрямку «Застосування ЕОМ у природничих науках, техніці, лінгвістиці та бібліотечних науках».

УАН у 1920-ті роки, крім ВБУ, створила розгалужену мережу інформаційних структур у відділах та академічних інститутах: при кафедрах, комісіях, бюро функціонували бібліографічні осередки, які за програмами наукових досліджень цих підрозділів готували документографічне підґрунтя подальшої роботи. Розділ «Бібліографія» був присутній в якості обов'язкового при узгодженні кожного проекту програми дослідження незалежно від галузевого призначення. Наукові матеріали, звітна документація, матеріали конференцій УАН цих років вміщували лексичну систему, пов'язану з ключовим терміном «інформація»: інформаційно-інструктивне видання, інформаційний бюлетень, інформаційна робота, інформатор, інформаційна бібліографія, інформаційна практика, ресурси та ін. З 1926 року, за рішенням Президії УАН на підставі резолюції Першої конференції наукових бібліотек України (1925), у структурі Академії організується Бібліографічна комісія (БК УАН) з функціями організатора та координатора бібліографічної роботи в Україні на чолі з академіком М.Птухою [2; 3]. Головним методологічним озброєнням своєї діяльності БК УАН обрала наукову ідею по створенню національного реєстру всіх видів документованих джерел, які стають за матеріальні та духовні свідки української історії. Ідея формувалась не одним поколінням науковців України, мала свої теоретичні та практичні напрацювання за час XIX - початок XX ст. і у 1920 роки отримала комплексне тематичне визначення «український бібліографічний репертуар» (УБР). Масштаби розгорнутого українською революцією книжкового руху у порівнянні із повільним видавничим процесом української книги XIX ст. спростували багато методичних розробок, які науковцями вважались вже усталеними при створенні репертуару. Революційність життя вносила корективи до індивідуальних технологій наукової обробки документів.

Довершеність методології УБР, як наукового доробку українознавства, повинна була мати відповідне технологічне озброєння. Це усвідомлювали члени БК УАН. Логіка наукової гуманітаристики 1920-х років зіткнулась з проблемою розробки чітких технологічних операцій у реалізації проекту. На мові сучасного наукознавства ідея УБР потребувала логіки математично вивіреної інформатики. Однак, історія національної науки, озброєна метою доказовості соціальної визначеності українства, переважно зосереджувала увагу на гуманітаристиці. Україна першої третини XX ст. тільки стояла на порозі розбудови свого економічного простору, який і потребував розгорнутих досліджень

прикладних наук із застосуванням математичної логіки.

1. Бібліографічна Комісія при УАН. Звідомна доповідь на засіданні Президії ВУАН 15.X.1929р. // Вісті ВУАН. – 1929. - № 9-10 (вересень – жовтень). – С.27-42.

2. Бібліотечний збірник. Ч.1. Праці першої конференції наукових бібліотек УСРР / ВБУ при УАН. – К.,1927. – 176 с.

3. Бібліотечний збірник. Ч. 3. Бібліографія на Україні/ ВБУ при УАН. – К.,1927. – 125 с.

4. *Винер Н.* Кибернетика или Управление и связь в животном и машине. – Изд.-е 2-е. –М.: Сов. радио,1968. – 201 с.

5. *Герасименко Н.* Олександр Лазаревський: життя і творчість (1834-1902 рр. ) - К.: Інститут історії України НАНУ, 2012. – 180 с.

6. *Годкевич М.А.* Организация библиографической работы в Украине // Библиография в СССР и книжные палаты – Харьков,1928. – С.85-136

7. *Грабовська І.М., Ємець. Т.М., Мостяєв О.І.* Філософія українського буття: монографія. – К. Українська Видавнича Спілка, 2006. – 295 с.

8. *Грушевський М.* Ювілей Львівських «Записок» і постулату Української Академії Наук // Україна. – 1930. -№ 4 (бер.-квіт.). – С.3-8

9. *Жабін С.О.* Передісторія та етапи становлення інформатики в Україні // Наука та наукознавство. – 2012. - № 2. – С.129 - 136

10. *Зайцева З.І.* Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.) – К.: КНЕУ, 2006. – 368 с.

11. Информациа / Пер. с англ. под ред. и с предис. А.В.Шилейко. – М.: Изд-во «Мир», 1968. – 222с.

12. Енциклопедія українознавства. – У 2-х тт. – Мюнхен-Нью-Йорк, 1949. – Т.1. –С.966

13. *Кішарь Т.І.* Український книжковий рух як історичне явище (1917-1923 рр.) – К.: Логос, 1996. – 344 с.

14. *Корнейчик І.І.* Історія української бібліографії. Дожовтневий період. (Нариси). – Харків: Ред.-видав. відділ Книжкової палати УРСР, 1971. – 374 с.

15. *Леликова Н.К.* Становление и развитие книговедческой и библиографической наук в России в XIX – первой трети XX века / Рос. нац. б-ка. – СПб.: Изд-во РНБ, 2004. – 415 с.

16. *Летичевський О.А.* В.М.Глушков і сучасна інформатика. Від теорії автоматів до когнітивних архітектур// Вісн. НАН України. – 2013. - № 8 – С.21-33

17. *Петрикова В.Т.* І.І.Корнейчик в архівній епістолярній спадщині (з фондів Російської національної бібліотеки) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. Вип. 28 / НАН України Нац. Б-ка України ім. В.І.Вернадського; АБУ. – К.,2010. С. 234-246

18. *Попик В.І.* Ресурси довідкової біографічної інформації: історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського. – К., 2013. – 520 с.

19. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник. – Харьков: КП «Городская типография», 2009. – 392 с.

20. Толковый словарь по основам информационной деятельности. – К.: УкрИНТЭИ, 1995. – 250 с.

21. *Хартли Р.* Передача информации // Теория информации и ее приложение / Пер. с англ. под ред. А.Л.Харкевича. – М.: Физматгиз,1959.

22. *Хургин В.М.* Об определении понятия «информация» // Информационные ресурсы России. – 2007. – № 3 – С.2 -8

23. *Черниш Н.* Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження книги (1909 - 1939): навч. посібник. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 216 с.

24. *Ясинський М.І.* Михайло Комаров: монографія / Уклад.М.В.Герашенко. – К.: Книжкова палата України, 2001. – 68 с.

25. *Adriaans, Pieter, van Benthem, Johan.* Introduction: Information is what information does // Handbook of Philosophy of science. Volume 8: Philosophy of Information/ Volyme editors: Pieter Adriaans and Johan van Benthem. General Editors: Dov. M.Gabbay, Paul Thagard and John Woods. 2008 Elsevier B.V.

#### References:

1. *Bibliografichna Komisya pry UAN. Zvidomna dopovid' na zasidanni Prezidiyi VUAN 15.Kh.1929r* (1929). [Bibliographic Commission under the UAN. A summary report at the meeting of the Presidium of VUAN on May 15, 1929.]. *Visti VUAN* [The news of WUAN]. No 9-10 (veresen' – zhovten'), 27-42. [in Ukrainian].

2. *Bibliotechnyi zbirnyk. Ch.1. Pratsi pershoi konferentsiyi naukovykh bibliotek USRR* (1927). [Book of library problems. Part 1. Transactions of the first conference of scientific libraries of the Ukrainian SSR]. *VBU pry UAN* [WBU with UAN]. Kyiv, [in Ukrainian].

3. *Bibliotechnyi zbirnyk. Ch.3.Bibliografiya na Ukrayini* (1927). [Book of library problems. Part. 3. Bibliography in Ukraine]. *VBU pry UAN* [WBU with UAN ]. Kyiv. [in Ukrainian].

4. *Viner N.* (1968). *Kibernetika ili Upravlenie i svyaz' v zhyvotnom i mashine* [Cybernetics or Control and Communication in Animal and Machine]. Moscow: Sov radio. [in Russian]

5. *Herasymenko N.* (2012). *Oleksandr Lazarevs'kyy: zhyttya i tvorchist' (1834-1902 rr)* [Alexander Lazarevsky: life and work (1834-1902 yy.]. Kyiv: Instytut istoriyi Ukrayiny NANU. [in Ukrainian].

6. *Godkevich M.A.* (1928). *Ogranizaciya bibliograficheskoy raboty v Ukraine* [Organization of bibliographic work in Ukraine]. *Bibliografiya v SSSR i*

*knizhnye palaty* [Bibliography in the USSR and Book Chambers]. Kharkiv. [in Ukrainian].

7. Grabovsky I.M., Yemets T.M., Mostyaiv O.I. (2006). *Philosophy of Ukrainian Being: Monograph* [Philosophy of Ukrainian Being: Monograph]. Kyiv: Ukrainian Publishing Union. [in Ukrainian].

8. Grushevsky M. (1930). *Anniversary of the Lviv "Notes" and the postulates of the Ukrainian Academy of Sciences* [Anniversary of the Lvov "Notes" and the postulates of the Ukrainian Academy of Sciences] *Ukraine* [Ukraine]. No. 4 (Mar.-Apr.), 3-8. [in Ukrainian].

9. Zhabin S.O. (2012). *Peredistoriya ta etapy stanovlennya informatsiyi v Ukrayini* [Background and stages of the development of computer science in Ukraine] *Nauka ta naukoznavstvo* [Science and science of science]. No 2, 129-136. [in Ukrainian].

10. Zaytseva Z.I. (2006). *Ukrayins'kyi naukovy rukh: instytutsional'ni aspekty rozvytku (kinets' XIX – pochatok XX st.)* [Ukrainian Scientific Movement: Institutional Aspects of Development (the end of the nineteenth and early twentieth century's)]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].

11. *Informaciya* (1968). [Information]. *Per. s angl. pod red i spredisloviem A.V. SHilejko*. Moscow: Izd-vo Mir. [in Russian].

12. *Entsyklopediya ukrayinoznavstva*. (1946). [Encyclopedia of Ukrainian Studies]. Munich, New York. Vol. 1, p. 966 [in Germany]

13. Kivshar' T.I. (1996). *Ukrayins'kyi knyzhkovy rukh yak istorychne yavlyshche (1917-1923 rr.)* [Ukrainian book movement as a historical phenomenon (1917-1923 bienniums)]. Kyiv. [in Ukrainian].

14. Korneychuk I.I. (1971). *Istoriya ukrayins'koyi bibliografii. Dozhovtnevyi period. (Narysy)* [History of the Ukrainian bibliography. Pre-October period. (Essay)]. Kharkiv. [in Ukrainian]

15. Lelikova N.K. (2004). *Stanovlenie i razvitie knigovedcheskoj i bibliograficheskoy nauk v Rossii v XIX – pervoj tretej XX veka* [Formation and development of bibliology and bibliography in Russia in the XIX - first third of the twentieth century] St. Petersburg. [in Russian].

16. Letychevs'kyi O.A. (2013). *V.M.Hlushkov i suchasna informatyka. Vid teoriiy avtomativ do kohnityvnykh arkhitektur* [VM Glushkov and modern computer science. From the theory of automatic machines to cognitive architectures] *Visnik NAN Ukrayiny*. [Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]. No 8, 21-33 [in Ukrainian].

17. Petrycova V.T. (2010). *I.I.Korneychuk v arkhivnyy epistolyarniy spadshchyni (z fondiv Rosiys'koyi natsional'noyi biblioteki)* [I.I.Korneychuk in archival epistolary inheritance (from funds of the Russian national library)] *Naukovi pratsi Natsional'noyi biblioteki Ukrayiny imeni V.I.Vernads'koho*. [Scientific works of the National Library of Ukraine named after VI Vernadsky]. Kyiv. Vol. 28, 234-246 [in Ukrainian].

18. Popyk V.I. (2013). *Resursy dovidkoyi biohrafichnoyi informatsiyi: istorychnyy dosvid formuvannya, suchasnyy stan, problemy ta perspektyvy rozvytku: monohrafiya* [Resources of biographical information help: historical formation experience, current state, problems and prospects of development: monograph] Kyiv. [in Ukrainian].

19. *Social'nye kommunikacii (teoriya, metodologiya, deyatel'nost'): slovar'- spravochnik* (2009). [Social communications (theory, methodology, activity): a dictionary-directory]. Kharkiv. [in Ukrainian].

20. *Tolkovyj slovar' po osnovam informacionnoy deyatel'nost'* (1995). [Explanatory dictionary on the basics of information activities]. Kyiv. [in Ukrainian].

21. Hartli R. (1959). *Peredacha informacii* [Transmission of information] *Teoriya informacii i ee prilozhenie* [Theory of information and its application]. Moscow: Fizmatgi. [in Russian].

22. Hurgin V.M. (2007). *Ob opredelenii ponyatiya «informaciya»* [On the definition of the concept of "information"]. *Informacionnye resursy Rossii* [Information resources of Russia]. No 3, 2-8 [in Russian].

23. Chernysh N. (2006). *Bibliografichna komisiya NTSh yak tsentr doslidzhennya knyhy (1909 - 1939): navch posibnyk* [Bibliographic commission of the NTSh as the center of study of the book (1909 - 1939): a textbook tutor]: Kyiv: Nasha kul'tura i nauka. [in Ukrainian].

24. Yasyns'kyi M.I. (2001). *Mykhaylo Komarov: monohrafiya* [Mikhail Komarov: monograph] Kyiv: Knyzhkova palata Ukrayiny. [in Ukrainian].

25. Adriaans, Pieter, van Benthem, Johan (2008). *Introduction: Information is what information does*. Handbook of Philosophy of science. Volume 8: Philosophy of Information Volyme editors: Pieter Adriaans and Johan van Benthem. General Editors: Dov. M.Gabbay, Paul Thagard and John Woods. Elsevier B.V. [in British]